
Országgyűlési Biztos Hivatala
panasz@obh.hu

A Magyar Köztársaság Alkotmányában elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait. Kimondja, hogy minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz (54. § (1)), aminek tiszteletben tartását és védelmét az állam elsődrendű kötelességeként tartja számon (8.§ (1)). Ennek értelmében a Magyar Köztársaság a rászorulókról kiterjedt szociális intézkedésekkel gondoskodik (17. §): az állampolgároknak jogot biztosít a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegyiség, árvaság, és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén mindenki jogosult a megélhetéséhez szükséges ellátásra, melyet Magyarország a társadalombiztosítás útján és a szociális intézmények rendszerével biztosít (70/E. § (1)).

Ennek jegyében az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról az állam, illetve az önkormányzatok feladataként jelöli meg „a szociálisan rászorultak részére személyes gondoskodást nyújtó ellátást”, mely alapszolgáltatásként magába foglalja a szociálisan rászorultak nappali ellátását. Ennek keretében hajléktalan (és esetenként más) személyek lehetőséget kapnak „a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére”, illetve igény szerint napközbeni étkezésre.

A fenti szolgáltatások nyújtására kialakított ún. nappali melegedők a jelenlegi gyakorlatban hétfőtől péntekig tartanak nyitva, mert csak az év munkanapjaira számítva kapnak normatív állami támogatást. Véleményünk szerint ez a gyakorlat nemcsak embertelen, de egyúttal alkotmányellenes is, mert ezzel az év közel egyharmadában a társadalom legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő tagjai maradnak alapvető emberi szükségleteik kielégítéséhez, illetve sok esetben az életben maradáshoz szükséges ellátás nélkül.

Ezzel a problémával kapcsolatban az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, Dr. Szabó Máté 2008. november 7-én jelentést tett közzé, melyben megállapította, hogy „a hajléktalan személyek hétvégi ellátása a jelenlegi jogszabályi rendelkezések keretei között is az igényeknek megfelelően megoldott”, így további intézkedéseket nem kezdeményezett (OBH 1916/2007).

Az ombudsman következtetését alátámasztó érvek azonban több ponton vitathatók, illetve véleményünk szerint nem kellőképpen megalapozottak.

Az az állítás, miszerint a hajléktalan emberek elsősorban hivatalos ügyeik intézése érdekében keresik fel a melegedőket, nem állja meg a helyét. A Város Mindenkié csoport hajléktalan-ellátásban dolgozó, illetve annak szolgáltatásait igénybe vevő tagjai tapasztalatai szerint a melegedők szolgáltatásait igénybe vevők körülbelül egytizede kér ügyintézői segítséget. A nappali melegedők látogatóinak túlnyomó többsége mosakodni, mosni, lehetőség szerint enni, illetve ételt melegíteni vagy (évszaktól függetlenül) az időjárás viszontagságai elől tér be ezekbe az intézményekbe, illetve egyes nappali melegedők éjszaka dolgozó hajléktalan emberek számára kínálnak korlátozott férőhellyel alvási lehetőséget. Noha hasonló megállapítást tesz az ombudsman is, a jelentés egy későbbi bekezdésében azt is kifejti, hogy az ügyintézésen túli szolgáltatások az éjjeli menedékhelyeken, illetve az igény esetén kialakított ideiglenes férőhelyeken is elérhetők. Ezt az állítást a leghatározottabban cáfoljuk. A nappali melegedők olyan szolgáltatásokat nyújtanak a hajléktalan emberek számára, amelyeket a jelenlegi ellátórendszer hétvégén nem képes biztosítani. Igaz ugyan, hogy a fenti szolgáltatások nagy része hétvégén este

az éjjeli menedékhelyeken általában 18.00-08.00 óráig, illetve a beléptető szálláshelyeken, és egyes speciális menedékhelyeken többnyire egész nap elérhető, azok a hajléktalan állampolgárok azonban, akik – meglehetősen nagy számban – kívül rekednek ezeken az intézményeken, a hétvégeken napközben ellátatlanul maradnak. Azok, akik éjszakai műszakban dolgoznak, vagy egyéb okok miatt nem tudják igénybe venni az éjjeli menedékhelyeket, illetve a csupán néhány száz embernek férőhelyet biztosító speciális menedékhelyekről és a beléptető szálláshelyekről is kiszorulnak, hétvégén nem tudnak ételt melegíteni, mosni tisztálkodni, illetve WC-re menni. A köztéren élő hajléktalan embereknek *napközben is joguk van a biztonságos környezethez*: elengedhetetlen, hogy a nappali órákban és hétvégi napokon is lehetőségük nyíljon – az évszaktól függetlenül – társas kapcsolatok kialakítására, valamint alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére, amelyek az emberi lét és méltóság megélésének legelemibb feltételei és hosszabb távon a hajléktalan állampolgárok társadalmi reintegrációja szempontjából is kiemelt fontosságúak. Amennyiben hétköznap indokolt a nappali melegedők üzemeltetése, nem látunk magyarázatot arra, hogy a hétvégén miért legyen megfosztva több száz, vagy akár több ezer ember a fentebb felsorolt elemi szolgáltatásoktól.

A jelentés miniszteri tájékoztatásra hivatkozva több helyen is állítja, hogy „a hétvégeken a hajléktalan személyek részéről jóval kisebb az érdeklődés a nappali melegedők iránt, mint hétköznap”. Ezt egy helyütt azzal indokolja, hogy „a hajléktalan személyek közül sokaknak megmaradt egy olyan háttér kapcsolat, amely révén a hétvégeket megfelelő biztonságban tudják tölteni.” Ez az állítás teljességgel megalapozatlan. Az ellátórendszerben szerzett *közvetlen tapasztalataink* alapján a nappali melegedők szolgáltatásait elsősorban épp a társadalom legvédtelenebb, hosszú évek óta hajlék nélkül élő tagjai veszik igénybe, akik nem rendelkeznek a miniszter által említett háttérkapcsolatokkal, hétvégeiket, illetve az ünnepnapokat éppúgy közterületen töltik, mint a hétköznapokat. Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy ezek az emberek nappali ellátás nélkül maradjanak az év jelentős részében, és ezáltal sérüljenek az emberi élethez és méltósághoz való alkotmányos jogaik.

Az ombudsman a minisztérium azon megállapítására is hivatkozik, miszerint a meghosszabbított nyitva tartás csupán a téli időszakban mutatkozik szükségesnek. Véleményünk szerint a nappali melegedők szolgáltatásaira az év minden szakában nagy szükség van. A rendszeres tisztálkodás igénye nyáron éppúgy kielégítendő, mint a téli hónapokban, különösen azon embertársaink számára, akik mindennapjaikat köztéren kénytelenek megélni. Nem beszélve arról, hogy a hajléktalan emberek megbélyegzése és kirekesztése igen gyakran alapul vélelmezett tisztátalanságukon. Ezekkel a rendkívül káros sztereotípiákkal nagyon nehéz megküzdeni, különösen akkor, ha a tisztálkodási és mosási lehetőséget biztosító nappali intézmények a hétvégeken és ünnepnapokon zárva vannak. Sem a hajléktalan állampolgárok emberi méltóságának garantálása, sem a társadalmi reintegrációjuk nem lehetséges akkor, ha az év egy jelentős részében nem férnek hozzá a társas érintkezés és a tisztálkodás lehetőségéhez, illetve a kulturált, biztonságos környezetet biztosító intézményekhez. A szociális biztonság nem képzelhető el a nélkül, hogy az állam az év minden napján biztosítaná a hajléktalan emberek nappali ellátáshoz való törvényben rögzített jogát.

Az idézett jelentés kiemeli, hogy a hajléktalan-ellátóknak a téli időszakban jelenleg is lehetősége nyílik pótlólagos forrást szerezni a melegedők hétvégi nyitva tartásához. Arra is rámutat, hogy a Hajléktalanokért Közalapítvány utoljára a 2004-2005. évi téli időszakra hirdetett meg nappali melegedők hétvégi nyitva tartásához pótlólagos forrást biztosító pályázatot, amire három régió öt városából érkezett pályázat, a szolgáltatásokat pedig összesen 328 ember vette

igénybe. Az ombudsman szerint az alacsony érdeklődés is azt bizonyítja, hogy nincs szükség a hétfélig nyitva tartásra. Véleményünk szerint azonban ennek nem az az oka, hogy munkaszüneti napokon nincs szükség a szóban forgó szolgáltatásokra. Az Országos Hajléktalanügyi Tanács információi szerint ott, ahol a téli hónapokban működnek a többlétszolgáltatások (melyeknek része a hétfélig nyitva tartás is), azok nagy kihasználtságáról számolnak be az ellátók. Ezt támasztják alá a BMSZKI intézményeiben szerzett tapasztalataink is. 2009 november-decemberében a közepes forgalmúnak mondott intézményekben hétköznapokon 100-200, hétféligként pedig 70-100 (decemberben esetenként 100 fő fölött) alakult a szolgáltatást igénybe vevők száma. A legnagyobb forgalmú melegezőben, ahol hétköznap 400-500 ember szokott megfordulni, hétfélig is legalább 250 fő vette igénybe a szolgáltatást, de az átlag létszám inkább 350 fő körül volt. A BMSZKI dolgozói egy olyan szolgáltatási helyről is beszámoltak, ahol hétfélig esetenként jóval többen vannak, mint hétköznapokon. Értesüléseink szerint azonban ennek ellenére több olyan település is van az országban, amely – bár törvényi kötelezettsége lenne – egyáltalán nem működtet nappali ellátást. Alapos feltáró elemzés és a hajléktalan emberek, illetve az érintett intézmények megkérdezése nélkül nem állítható, hogy a beérkező pályázatok alacsony számának hátterében a szolgáltatás iránt mutatkozó alacsony igény áll, hiszen ez ugyanúgy értelmezhető a pályázati finanszírozási forma kritikájaként is.

A probléma csakis a jelenlegi gyakorlat gyökeres átalakításával orvosolható: elfogadhatatlan, hogy a hétfélig nyitva tartást az ellátók több mint felében¹ pályázati forrásból kell biztosítani. *Nem jogbiztonság az, amikor emberek élete és méltósága az ellátó szervek pályázati szándékán, illetve kapacitásain, valamint a bíráló szakmai grémium döntésén múlik.* Egyes nappali szolgáltatások biztosítását *kötelezővé kell tenni* a munkaszüneti napokra is – legalább az intézmények olyan hányadában, amely képes az előzetesen felmért igények kielégítésére az ország minden pontján, és kormányzati szinten biztosítani kell az ehhez szükséges normatív támogatást, amely figyelembe veszi a hétfélig munkára járó többletterheket is. Utóbbi egyébként *részben* már most is adott, mivel az ellátást nyújtóknak lehetőségük van a működési engedélyben rögzített létszám háromszorosának elszámolására és ez után a létszám után állami normatíva felvételére, ezért nem tartjuk elfogadhatónak az esetlegesen az állam gazdasági teljesítőképességére való hivatkozást. Ezért jelen esetben sokkal inkább a szabályozás átalakítására, valamint a nappali melegezőkben nyújtott szolgáltatások színvonalának emelésére és esetlegesen azok körének bővítésére, illetve átgondolására lenne szükség, és csak kisebb részben többletforrások bevonására.

A fenti megállapítások alapján a következő javaslatokat tesszük az OBH felé:

1. Az OBH az összes érdekeltet (vagyis a hajléktalan állampolgárokat és az ellátásban dolgozó szervezetek képviselőit is) bevonva, a birtokába jutott új információk alapján ismétlje meg a vizsgálatot a nappali melegezők hétfélig zárva tartásának ügyében. Végezzon átfogó, az egész országra kiterjedő igényfelmérést a nappali melegezőket látogatók között az intézménytípus hétfélig nyitva tartásával kapcsolatban. Mérje fel, milyen szolgáltatásokért térnek be az intézménybe, és az intézmény zárva tartásakor az

---

¹ Jelenleg az országban működő 99 nappali melegezőből 30 olyan van, ami egész évben legalább napi 7 órában hétfélig is nyitva van (Budapesten mindössze egy ilyen intézmény található). További 16 egység korlátozott időtartamban vagy csak télen tart nyitva hétfélig napokon, így összesen a nappali melegezők 46,5%-áról mondható el, hogy hosszabb-rövidebb ideig nyitva szokott lenni hétfélig.

érintettek hogyan pótolják a kimaradt szolgáltatásokat, illetve miben szenvednek hiányt hétvégén és ünnepnapokon.

2. Az OBH folytasson vizsgálatot továbbá arról, hogy hány ember és milyen okok miatt szorul ki az éjjeli és a speciális menedékhelyekről, illetve a beléptető szálláshelyekről, és ezáltal hétvégén milyen alapvető igények maradnak kielégítetlenül a nappali melegedők zárva tartásának okán, különös tekintettel a hajléktalan emberek legkiszolgáltatottabb csoportjaira a nőkre, idősekre és a mozgásukban korlátozottakra.
3. Ezek alapján fogalmazzon meg ajánlást a törvényhozó számára azzal kapcsolatban, hogy mely intézmények és mely szolgáltatások kötelezővé tételére lenne szükség annak érdekében, hogy a hajléktalan állampolgárok szociális biztonságának garantálása érdekében.

Kelt: 2010. július 25.

A Város Mindenkié csoport

Dósa Mariann

mariann.dosa@gmail.com

1048 Budapest, Galopp u. 10.